

BOŻENA KANCLERZ, AGNIESZKA KONARCZAK

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

MŁODZIEŻOWE RADY MIAST I GMIN - MODEL DZIAŁANIA I ZNACZENIE DLA ROZWOJU AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ MŁODEGO POKOLENIA

ABSTRACT. Kanclerz Bożena, Konarczak Agnieszka, *Młodzieżowe rady miast i gmin – model działania i znaczenie dla rozwoju aktywności obywatelskiej młodego pokolenia* [Youth City and Municipal Councils – a Model of Action and Significance for the Development of Civic Activity of the Young Generation]. *Studia Edukacyjne* nr 51, 2018, Poznań 2018, pp. 201-210. Adam Mickiewicz University Press. ISSN 1233-6688. DOI: 10.14746/se.2018.51.11

The objective of the article is to present of issues on youth councils of cities and municipalities. The article describes the principles of creating youth councils for cities and municipalities. An important topic is also the description of building a civic society. The activity of youth in the local and school environment was also presented in the article.

Key words: youth, civil society, youth councils, participation

Aktywność obywatelska młodzieży - wprowadzenie teoretyczne

Podjęty wątek dotyczący młodzieżowych rad miast i gmin jest analizą teoretyczną, stanowiącą część pogłębionych badań nad obywatelstwem współczesnej młodzieży, który to temat jest niezwykle interesujący z perspektywy rozumienia młodzieży jako podmiotu perspektywnych zmian, będący zarówno ich kreatorem jak i odbiorcą. Pytania i ciekawość poznawcza ukierunkowane na młodzież są kwestiami związanymi z przyszłością. Jak pisała bowiem K. Szafraniec:

młodzież jest bardzo dobrym punktem odniesienia do obserwacji tego co dzieje się z całym społeczeństwem, jest soczewką, w której skupiają się najróżniejsze problemy

i napięcia systemu. Jest barometrem zmian i społecznych nastrojów. Sytuacja młodych, ich sposób postrzegania świata, ich aspiracje i dążenia życiowe są miarą zmian, które już się dokonały i dystansu jaki jeszcze jest do pokonania¹.

W tym właśnie sensie aktualizowanie wiedzy na temat młodzieży jest niezwykle interesujące nie tylko dla badaczy, wychowawców, nauczycieli, animatorów, społeczników pracujących z młodzieżą, ale także dla decydentów politycznych, którzy mają za zadanie kreować przestrzeń dla zachowań prospołecznych i proobywatelskich młodzieży. Zajęcie się tematem uczestnictwa młodzieży w życiu społecznym i politycznym jest wynikiem prowadzonych przez autorki badań nad orientacjami życiowymi młodzieży², które potwierdziły, że młodzież w sferze deklaratywnej uważa, iż należy się angażować w idee społecznie ważne. Jednakże, nie odzwierciedla to realnego zaangażowania młodych w działanie. Niemalże całkowita akceptacja dla pomagania innym oraz aprobata dla realizacji interesujących projektów nie przekłada się na uczestnictwo młodzieży w organizacjach czy w angażowanie się w pracę na rzecz swojego otoczenia. Ponad 90% badanej młodzieży akademickiej wyraża przekonanie, że pomaganie innym jest istotnym elementem życia, który sprawia im satysfakcję, jednak w sferze realnych wyborów tylko co trzeci student deklaruje, że należy do instytucji „non profit” lub angażuje się w realne działania mające na celu pomoc innym³. Badania ilościowe wyraźnie zatem wskazują, że zarówno w sferze badawczej, jak i w praktyce pedagogicznej oraz wychowawczej zagadnienie aktywności społecznej i obywatelskiej młodzieży jest niezwykle interesujące. Rozbieżność pomiędzy deklaracjami a rzeczywistą aktywnością młodzieży wydaje się interesującym zjawiskiem do zbadania. Ciągłe duży potencjał tkwiący w młodych ludziach, którzy nie angażują się w idee społecznie ważne, jest natomiast dla praktyków pracujących z młodzieżą niezwykle trudnym, ale także inspirującym zadaniem pedagogicznym. Warto jednak zwrócić uwagę, że na tle ogółu populacji, to właśnie młodzież jest najbardziej aktywną grupą społeczną. Ten potencjał jest wart wykorzystania, stąd zainteresowanie młodzieżowymi radami miast i gmin jako jedną z przestrzeni aktywności obywatelskiej współczesnej młodzieży.

Jak zwraca się uwagę w literaturze przedmiotu, dyskurs o obywatelstwie młodzieży staje się jednym z głównych trendów w zakresie społecznej filozofii inkluzji, przynależności, demokracji i partycypacji wszystkich członków społeczeństwa⁴. Jak podkreśla E. Jarosz:

¹ K. Szafranec, M. Boni, *Młodzi 2011*, Warszawa 2011, s. 11.

² B. Kanclerz, *Orientacje życiowe młodzieży akademickiej*, Poznań 2015.

³ Tamże, s. 196.

⁴ E.F. Isin, B.S. Turner, *Citizenship studies: An introduction*, [w:] *Handbook of Citizenship Studies*, London 2002, s. 1-10, cyt. za: E. Jarosz, „Nic o was bez was”. *Obywatelstwo dzieci i młodzieży*

rozwój obywatelstwa dzieci i młodzieży widziany jest jako zasadniczy kierunek działań na rzecz poprawy jakości życia społecznego oraz rozwoju społeczeństw opartych na wspólnym zaangażowaniu w budowanie przyszłości świata⁵.

Współczesna młodzież, która dorasta w nietatwej i niezwykle szybko zmieniającej się rzeczywistości społeczno-kulturowej, ekonomicznej, a także politycznej, ma zatem do zrealizowania szereg zadań związanych z własnym rozwojem oraz przypisuje się jej określone role w społeczeństwie. Jednakże, czy w czasach, w których sprawy i życie młodych kształtują się w ramach „hiperprogramu tworzonego przez konsumpcję, mass media i popkulturę⁶” jest jeszcze czas i miejsce na politykę oraz lokalne działania? Bez względu na to jakiej odpowiedzi udzielaliby współcześni młodzi ludzie, należy pamiętać, iż zarówno w kontekście zadań rozwojowych, jak i ról społecznych, przyjmowanie na siebie obywatelskiej odpowiedzialności czy partycypacja społeczna (orientacja na uczestnictwo, aktywne uczestnictwo społeczne) to ważne aktywności i pola działania młodych ludzi, które przyczyniają się do ich indywidualnego i społecznego rozwoju, a także wpływają na społeczeństwo i jego przeobrażenia, natomiast w kontekście politycznym przyczyniają się do rozwoju demokracji. W tym właśnie sensie aktywność obywatelska młodzieży w młodzieżowych radach miast i gmin ściśle związana jest z koncepcją kapitału społecznego. Analizując powyższe zagadnienie, warto odwołać się do teorii R. Putnama, który postrzega kapitał społeczny jako kluczowy element prawidłowego działania demokracji⁷. Jak podkreśla D. Hildebrandt-Wypych, rola kapitału społecznego w procesie socjalizacji politycznej młodzieży wydaje się wzrastać, a patrząc przez pryzmat współczesnych wyzwań oraz przekształceń społeczno-ekonomicznych i kulturowych zasadne jest stawianie pytania o przyszłość demokracji oraz powiązane z nią moralne podstawy współdziałania społecznego⁸. Partycypacja społeczna młodzieży, rozumiana jako aktywny udział i wyrażająca się w aktywności oraz uczestnictwie w radach miast i gmin jest jednym ze wskaźników kapitału społecznego. Jak podkreśla R. Putnam, kapitał społeczny należy traktować jako cechę życia społecznego, która pozwala na realizację zadań zbiorowych oraz stanowi część struktury społecznej. Kapitał społeczny mówi o więziach pomiędzy jednost-

– rekomendacje globalne i rzeczywistość, [w:] *Młodzież w dobie przemian społeczno-kulturowych*, red. K. Segiet, Poznań 2015, s. 73.

⁵ E. Jarosz, „Nic o was bez was”.

⁶ Z. Melosik, *Kultura popularna, pedagogika i młodzież*, [w:] *Wychowawcze i społeczno-kulturowe kompetencje współczesnych nauczycieli*, red. J. Pyżalski, Łódź 2015, s. 34.

⁷ R.D. Putnam, *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Warszawa 2008.

⁸ D. Hildebrandt-Wypych, *Kapitał społeczny młodzieży jako podstawa socjalizacji politycznej oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego – sprawozdanie z badań niemieckich*, *Studia Edukacyjne*, 2012, 22, s. 258-263.

kami oraz o cechach życia społecznego – sieciach społecznych i normach wzajemności, a także zaufaniu, które z nich wynika. Poziom kapitału społecznego umożliwił członkom społeczeństwa wspólne, bardziej efektywne działania dążące do wyznaczonego celu⁹. W polskich badaniach wymienia się następujące wskaźniki umożliwiające pomiar kapitału społecznego: członkostwo w sformalizowanych organizacjach społecznych, samorządowych i politycznych, wsparcie organizacji społecznych, zaufanie do władz lokalnych oraz aktywne uczestnictwo w systemie demokratycznym¹⁰. Analiza młodzieżowych rad miast i gmin jako sformalizowanej formy organizacji społecznej stanowi zatem wkład w badania nad kapitałem społecznym współczesnej młodzieży oraz jej obywatelskim zaangażowaniem.

Prawne aspekty działania młodzieżowych rad miast i gmin a praktyka funkcjonowania - o szansach i zagrożeniach budowania obywatelstwa młodych

Młodzieżowe rady miast i gmin działają w Polsce od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Wraz z nowym samorządem terytorialnym narodziła się także idea włączania młodych we współpracę, aktywność społeczną oraz konsultowanie istotnych spraw społecznych. Pierwsza młodzieżowa rada gminy powstała w Częstochowie w 1990 roku¹¹. Co interesujące, działanie wyprzedziło realną podstawę prawną sankcjonującą powoływanie młodzieżowych rad, bowiem formalnie możliwość ich powoływania pojawiła się dopiero w 2001 roku, wraz z nowelizacją ustawy o samorządzie gminnym¹². Inicjatorem i osobą wspierającą proces powstania Dziecięcej i Młodzieżowej Rady Miasta Częstochowy był późniejszy prezydent tego miasta Tadeusz Wrona, który zainspirował się tego typu działalnością podczas stażu odbywanego we Francji, gdzie takie instytucje na poziomie lokalnym już istniały¹³. Warto w związku z tym zaznaczyć, że młodzieżowe rady były powoływane zanim zostały wypracowane przepisy w tym zakresie. To przede wszystkim ważna informacja odnosząca się do rozwoju idei samorządności. Powstawanie młodzieżowych rad było związane z oddolnymi inicjatywami, a nie z przymusem prawnym. Jednak

⁹ R.D. Putnam, *Samotna gra w kręgle*, s. 261-262.

¹⁰ CBOS, *Stowarzyszeniowo-obywatelski kapitał społeczny. Komunikat z badań*, Warszawa 2008, s. 2.

¹¹ M. Brol, *Młodzieżowa rada gminy jako przykład uczestnictwa młodzieży w życiu społeczno-politycznym*, *Studia Politicae Universitatis Silesiensis*, 2013, 10, s. 30.

¹² *Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym* (DzU 2018, poz. 994, 1000, 1349, 1432), ze strony internetowej <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900160095/U/D19900095Lj.df> [dostęp: 10.09.2018].

¹³ M. Brol, *Młodzieżowa rada gminy*, s. 33-34.

dzięki zmianom wprowadzonym w ustawie doszło do wyraźnego usankcjonowania instytucji młodzieżowych rad w samorządzie terytorialnym. Przede wszystkim pojawił się artykuł 5b¹⁴, który stanowi, że gmina podejmuje działania na rzecz wspierania i upowszechniania idei samorządowej wśród mieszkańców gmin, w tym zwłaszcza wśród młodzieży. Jak określa Ustawa, rada gminy na wniosek zainteresowanych środowisk może wyrazić zgodę na utworzenie młodzieżowej rady gminy mającej charakter konsultacyjny. Rada gminy powołując młodzieżową radę ma także obowiązek nadać jej statut. Dokument ten powinien określać tryb wyboru członków i zasady działania młodzieżowej rady¹⁵. Jak zwraca uwagę M. Brol, młodzieżowe rady to organ konsultacyjny, ale także w praktyce przybierający formę reprezentacji, ponieważ jest wybierany w wyborach demokratycznych¹⁶. Ustawa w sposób bardzo ogólny określa sposób funkcjonowania młodzieżowych rad, jako że wskazuje tylko zasadnicze fakty co do powstawania i miejsca młodzieżowych rad w samorządzie terytorialnym. Istotnym dokumentem, który określa sposób wyboru członków oraz zasady funkcjonowania rady, jej kompetencje i szczegóły dotyczące jej działalności zawiera statut, który nadaje rada gminy. Już na tym etapie pojawia się wątpliwość dotycząca realnego udziału młodych ludzi w tworzeniu rady. Warto bowiem zwrócić uwagę na istotny element, jakim jest proces tworzenia owego statutu: czy odbywa on się przy udziale młodych, czy są oni w tym procesie pomijani? Pytanie to staje się niezwykle istotne w kontekście koncepcji obywatelstwa młodych, która w istotnym wymiarze opiera się między innymi na „idei partnerstwa pomiędzy dziećmi a dorosłymi na wszystkich poziomach życia (mikro, mezo i makro) oraz na wizji dziecka jako równego w społecznym statusie dorosłemu”¹⁷. Nawiązując do tej koncepcji, należy nie tylko podkreślić istotny fakt tworzenia się partnerstwa pomiędzy dorosłymi a młodymi, ale także walor edukacyjny tego przedsięwzięcia. Zaproszenie młodych do dyskusji czy konsultacji to dla nich nieoceniona praktyka demokratyczna oraz możliwość kształtowania w zaangażowanej młodzieży poczucia sprawstwa. Brak natomiast partycypacji młodych w tworzeniu statutu, a zatem odebranie im realnej możliwości wpływania na kształt i sposób funkcjonowania rady, jest pozorowaniem uczestnictwa młodych w życiu społecznym i politycznym.

Kolejną bardzo istotną kwestią z perspektywy rozwoju edukacji obywatelskiej jest sposób wyboru młodzieżowych rad miast i gmin. Jak podkreśla M. Brol, zajmujący się analizą statutów młodzieżowych rad, „zagadnienie wyboru członków jest omówione bardziej lub mniej szczegółowo w statucie lub też zawiera on odesłanie do osobnego dokumentu w postaci ordynacji

¹⁴ Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ M. Brol, *Młodzieżowa rada gminy*, s. 35.

¹⁷ E. Jarosz, „*Nic o was bez was*”, s. 75.

wyborczej”¹⁸. Generalnie, członkowie młodzieżowych rad miast i gmin to reprezentanci szkół ponadgimnazjalnych, ale w niektórych gminach także uczniowie gimnazjów, a obecnie również przedstawiciele szkoły podstawowej. Reprezentanci, zazwyczaj zgodnie z dobrą praktyką, są wybierani bezpośrednio w szkołach i pochodzą z demokratycznego głosowania uczniów. Mimo że młodzi ludzie angażujący się w działalność młodzieżowych rad i gmin nie mają czynnych i biernych praw wyborczych, to poprzez demokratyczny wybór radnych oraz możliwość kandydowania nabywają realnej mocy decydowania i zdobywają „nieformalne”, a jednak doświadczane, prawo wyborcze zarówno bierne, jak i czynne. W warunkach polskich, ciągle niezadowolającej frekwencji wyborczej, element ten może mieć znaczenie w rozwijaniu kompetencji obywatelskich oraz poczucia sprawstwa młodych. Sam jednak proces wyłaniania kandydatów może budzić wątpliwości, ponieważ dość powszechnie praktykuje się wskazywanie uczniów „nadających” się na radnych lub sugerowanie przez wychowawców „odpowiednich” reprezentantów. Czy nie jest zatem tak, jak w wielu sytuacjach w polskiej szkole, że nauczyciele wykorzystują swoją władzę, aby wybrać takich kandydatów, którzy „godnie” będą reprezentować szkołę? Jeżeli bowiem występują tego typu motywacje, to mamy do czynienia z brakiem uznania ucznia jako równoprawnego podmiotu edukacji, któremu należne jest, jak pisze B. Śliwerski, poszanowanie godności i uznanie podmiotowości oraz suwerenności jego indywidualności na mocy prawa naturalnego i zasad sprawiedliwości społecznej¹⁹. Na problem ten w literaturze przedmiotu zwraca uwagę także E. Jarosz, która pisze, iż

największą barierą w uznaniu dziecka jako równoprawnego podmiotu edukacji jest stale obecna w umysłach (i emocjach) wielu nauczycieli i wychowawców, dyrektorów szkół (ale też i rodziców) ideologia wychowania oparta na autorytaryzmie, swoista indywidualna polityka wychowania, która pozycjonuje dziecko w relacji z dorosłym, z wychowawcą czy nauczycielem w kategoriach bezdyskusyjnego niemalże podporządkowania²⁰.

W takiej sytuacji nie ma możliwości na swobodne uczestnictwo i możliwość wyrażania siebie. Szczególnie dotyczy to uczniów, którzy nie wypracowali sobie pozycji klasowych liderów, a chcieliby zaistnieć jako jednostki zaangażowane. Osoby te mogą być pomijane w wyborach, jeśli nie znajdą w sobie wewnętrznej odwagi, by wyartykułować swoją wolę uczestnictwa. Nauczyciele są bowiem dla młodych osobami dorosłymi, które sprawują nadzór i kontrolę, bez

¹⁸ M. Brol, *Młodzieżowa rada gminy*, s. 35.

¹⁹ B. Śliwerski, *Prawa dziecka w polskim systemie oświaty. Perspektywa pedagogiczna*, [w:] *Prawa dziecka. Konteksty prawne i pedagogiczne*, red. M. Andrzejewski, Poznań 2012, s. 19-40.

²⁰ E. Jarosz, *O potrzebie demokratyzowania polskiej szkoły – czas na krok następny, podmiotowość i współudział dzieci w edukacji*, *Studia Edukacyjne*, 2013, 29, s. 56.

względu na rodzaj autorytetu czy szacunku jakim się cieszą u uczniów. Jeżeli natomiast autorytet ten oparty jest na strachu, trudniej będzie uczniom zgłosić chęć swojej aktywności w działalności społecznej i politycznej. W przypadku młodszych roczników kandydatów do młodzieżowych rad należy także zaobserwować, nawiązując do perspektywy autorytarnego podejścia w edukacji, że nauczyciele uczący są jednocześnie ich opiekunami podczas sesji młodzieżowych rad, uczestnicząc w nich i jednocześnie kreując często kształt i przebieg odbywających się sesji. Oczywiście, można założyć koncepcję o potrzebie prowadzenia młodych ludzi, uczenia ich modelu demokratycznego w działaniu. Warto jednak zadać sobie kolejne pytanie: Czy nauczyciele, którzy zaakceptowali fakt uczestnictwa młodych ludzi w życiu społecznym, a zatem dostrzegli ich podmiotowość i prawo do współobywatelstwa, potrafią jednocześnie wyzwoić się z autokratycznego, biurokratycznego i szkolarskiego podejścia, co jak twierdzi Z. Kwieciński²¹, niezbędne jest do kształtowania demokratycznego ładu społecznego? Jest to pytanie nie tylko o kompetencje intelektualne i praktyczne nauczycieli, ale także o opinie i poglądy uczniów w zakresie relacji, jaka wytwarza się w pozaformalnej edukacji pomiędzy uczniami (członkami młodzieżowych rad miast i gmin) a nauczycielami (jednocześnie będącymi opiekunami młodzieżowych rad). Dostrzec bowiem można niebezpieczeństwo, iż członkostwo w młodzieżowej radzie miasta czy gminy będzie elementem procesu formalnej edukacji, szczególnie jeśli chodzi o kwestie związane z ocenianiem ucznia. Może to stanowić istotną barierę w pełnej i nieograniczonej aktywności członków młodzieżowych rad miast i gmin, i zagrażać nadmiernemu „uszkolnieniu” tej instytucji.

Kwestie wyboru członków młodzieżowych rad miast i gmin oraz roli nauczyciela w kreowaniu młodzieżowej formy uczestnictwa w życiu społecznym są ważnymi elementami kształtującymi instytucję, jednak równie istotne dla działania młodzieżowych rad, decydujące niejako o całościowym sposobie funkcjonowania i *de facto* roli oraz miejsca młodzieżowych rad w samorządzie terytorialnym, jak też realnym wpływowaniu na rzeczywistość społeczną i polityczną są omówione w statutach cele i zadania młodzieżowych rad oraz sposób ich realizacji. M. Brol, który analizował statuty młodzieżowych rad, wyodrębnił spośród nich najczęściej pojawiające się punkty wspólne, do których należą przede wszystkim takie cele, jak: reprezentowanie młodzieży, upowszechnianie idei samorządowej, wspieranie aktywności ludzi młodych oraz podejmowanie innej ważnej działalności z punktu widzenia młodzieży. Wymienione powyżej cele najczęściej realizowane są poprzez następujące działania: uczestniczenie w podejmowaniu ważnych z punktu widzenia młodzieży decyzji, reprezentowanie młodzieży wobec władz miasta i administracji, współpracę z radą miasta (gminy) i prezydentem (wójtem, burmistrzem),

²¹ Z. Kwieciński, *Pedagogie postu. Preteksty. Podteksty. Konteksty*, Kraków 2012, s. 58.

podejmowanie działań i aktywności, organizowanie życia kulturalnego, nawiązywanie współpracy z organizacjami krajowymi i zagranicznymi, zgłaszanie wniosków, podejmowanie uchwał i opinii²². Pełniący role radnych młodzi obywatele nabywają zatem swoje pierwsze doświadczenia w takich obszarach, jak: komunikacja i praca w grupie, zdobywanie w praktyce wiedzy i doświadczenia z zakresu funkcjonowania samorządu, realizacja projektów, współdecydowanie i podejmowanie decyzji, projektowanie, organizacja pracy, czy zarządzanie czasem. Można zatem dostrzec ogromne zalety w pełnieniu funkcji radnego w młodzieżowej radzie, a nabyte umiejętności, wiedza i kompetencje przyczynią się nie tylko do wzrostu kapitału społecznego, ale także zwiększą indywidualne szanse młodych na rynku pracy. Orientacja na odpowiedzialne współuczestnictwo i współdziałanie, jak pisze A. Cybal-Michalska, jest bowiem istotą prorozwojowości²³.

Wnioskować można więc, że młodzieżowe rady miast i gmin pełnią istotne funkcje, nie tylko konsultacyjne, współtworząc struktury samorządu terytorialnego. Zatem, intencje ustawodawcy dotyczące rozpowszechniania idei samorządowej zwłaszcza wśród młodzieży przekładają się w sposób realny na statuty młodzieżowych rad. Zasadne jednak wydaje się pytanie o sposób realizacji założonych celów statutowych. Interesujące dla badacza zajmującego się kształtowaniem obywatelskości młodzieży jest nie tylko, jakie inicjatywy podejmuje się w celu promowania idei demokracji, ale przede wszystkim, w jaki sposób ta edukacja jest prowadzona. Odwołując się bowiem do koncepcji obywatelstwa młodych, warto byłoby przeanalizować funkcjonowanie młodzieżowych rad nawiązując do modelu izonomii H. Sanera, opisanego przez B. Śliwerskiego.

Dorosły i dziecko ulokowani są w tym modelu na tej samej pozycji praw, władzy i wiedzy, a relacje pomiędzy nimi mają charakter wymienny i dialogiczny. Po stronie dorosłych leży odpowiedzialność za pomoc dzieciom, wspieranie potencjałów i sił dzieci oraz przyswajanie przez nie kompetencji współdecydowania i współdziałania. W tym rozumieniu wychowawcy (we wszelkich kontekstach wychowania) dążą do utworzenia wspólnoty z dziećmi, w której mogą się realizować zarówno jedni, jak i drudzy, której podstawą jest partnerstwo dorosłych i dzieci²⁴.

Nawiązanie do modelu H. Sanera jest w istocie pytaniem o relacje pomiędzy młodymi członkami młodzieżowych rad a dorosłymi, którzy w znaczącym stopniu decydują zarówno o procesie powstania instytucji, jak i mają

²² M. Brol, *Młodzieżowa rada gminy*, s. 35-36.

²³ A. Cybal-Michalska, *Tożsamość młodzieży w perspektywie globalnego świata. Studium socjopedagogiczne*, Poznań 2006, s. 73-74.

²⁴ B. Śliwerski, *Pedagogika dziecka. Studium pąjdocentryzmu*, Gdańsk 2007, s. 104, cyt. za: E. Jarosz, *Nic o was bez was*, s. 75.

wpływ na jej kształt. Należy bowiem zwrócić uwagę na możliwe na tym gruncie manipulacje, o których pisze między innymi A. Radukiewicz²⁵, a dotyczących kreacji wzoru i statusu obywatelskiego przekazywanego młodzieży. Wynikają one nie tylko z podstawy programowej wiedzy o społeczeństwie czy historii, ale mogą być także związane z subiektywnym rozumieniem przez nauczycieli aktywności młodzieży i jej wolności w tym zakresie. Model ten jednak z powodzeniem może być realizowany w młodzieżowych radach i w tym właśnie sensie jest świetnym narzędziem socjalizacji oraz kształtowania kompetencji obywatelskich młodego pokolenia. Warto jednak zwrócić uwagę, że takie zjawiska jak hierarchiczność, dyskryminacja, czy pozorowane prawa uczniów, charakterystyczne dla szkół prowadzonych w modelu autorytarnym, mogą tylko utrudniać tworzenie się pełnoprawnego obywatelstwa młodych na gruncie młodzieżowych rad miast i gmin, w których dorośli będą przypisywać sobie rolę dominującą i decydującą w podejmowanych inicjatywach i działaniach.

Ciąg dalszy nastąpi

- o potrzebie prowadzenia badań nad obywatelstwem młodzieży

Zasygnalizowane powyżej kwestie oraz postawione w artykule pytania są tylko fragmentarycznym omówieniem modelu młodzieżowych rad miast i gmin jako skutecznego narzędzia kształtowania aktywności obywatelskiej współczesnych młodych ludzi, są także wstępem do dalszych pogłębionych badań w tym zakresie. Wątki te są również, co istotne dla badacza, pytaniami o edukację obywatelską oraz pytaniami o rolę dorosłych w tej edukacji. Zagadnienie młodzieżowych rad miast i gmin badane pod kątem ilościowym i formalnym jest istotne z perspektywy rozwoju tej instytucji. Badanie natomiast relacji pomiędzy młodzieżą uczestniczącą w lokalnej aktywności a dorosłymi uczącymi ich zachowań demokratycznych, prospołecznych oraz politycznych wydaje się niezwykle interesujące poznawczo. Ocena partnerstwa dorosłych i dzieci opierającego się na współuczestnictwie i współdziałaniu jest bowiem pytaniem o realne obywatelstwo młodzieży, jej równouprawnione czy może pozorowane uczestnictwo w życiu społecznym. Te i inne wątpliwości oraz pytania wymagają dalszego poznania i rozstrzygnięcia naukowego, stanowiąc niezwykle ważne zagadnienia z perspektywy zainteresowań autorek, które oscylują wokół obywatelstwa współczesnej młodzieży.

²⁵ A. Radukiewicz, *O obywatelstwie we współczesnym świecie – kierunki zmian i przestrzenie rozwoju*, Zoon Politikon, 2012, 3, s. 70.

BIBLIOGRAFIA

- Brol M., *Młodzieżowa rada gminy jako przykład uczestnictwa młodzieży w życiu społeczno-politycznym*, *Studia Politicae Universitatis Silesiensis*, 2013, 10.
- Cybal-Michalska A., *Tożsamość młodzieży w perspektywie globalnego świata. Studium socjopedagogiczne*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006.
- Hejnicka-Bezwińska T., *Orientacje życiowe młodzieży*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Bydgoszcz 1991.
- Hildebrandt-Wypych D., *Kapitał społeczny młodzieży jako podstawa socjalizacji politycznej oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego – sprawozdanie z badań niemieckich*, *Studia Edukacyjne*, 2012, 22.
- Isin E.F., Turner B.S., *Citizenship studies: An introduction*, [w:] *Handbook of Citizenship Studies*, Sage, London 2002.
- Jarosz E., *O potrzebie demokratyzowania polskiej szkoły – czas na krok następny, podmiotowość i współudział dzieci w edukacji*, *Studia Edukacyjne*, 2013, 29.
- Jarosz E., „*Nic o was bez was*”. *Obywatelstwo dzieci i młodzieży – rekomendacje globalne i rzeczywistość*, [w:] *Młodzież w dobie przemian społeczno-kulturowych*, red. K. Segiet, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2015.
- Kanclerz B., *Młodzież wychodzi na ulice, czyli pozytywny wymiar współczesnej orientacji socjocentrycznej*, [w:] *Funkcjonowanie współczesnych młodych ludzi w zmieniającym się świecie*, red. H. Liberska, A. Malina, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012.
- Kanclerz B., *Orientacje życiowe młodzieży akademickiej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2015.
- Kwieciński Z., *Pedagogie postu. Preteksty. Podteksty. Konteksty*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2012.
- Melosik Z., *Kultura popularna, pedagogika i młodzież*, [w:] *Wychowawcze i społeczno-kulturowe kompetencje współczesnych nauczycieli*, red. J. Pyżalski, theQ studio, Łódź 2015.
- Mikiewicz P., *Kapitał społeczny i edukacja. Badanie porównawcze pomiędzy Polską i Islandią. Raport podsumowujący*, Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław 2011.
- Putnam R.D., *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Radukiewicz A., *O obywatelstwie we współczesnym świecie – kierunki zmian i przestrzenie rozwoju*, *Zoon Politikon*, 2012, 3.
- Raport Stowarzyszenia Klon/Jawor „Wolontariat, filantropia, 1%”*, Warszawa 2014, ze strony internetowej <http://fakty.ngo.pl/wolontariat> [dostęp: 20.12.2016].
- Rządowy Program Aktywności Społecznej Młodzieży na lata 2015-2016 Aktywna Młodzież*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014, ze strony internetowej http://prom.info.pl/wp-content/uploads/2014/03/PASM_19.05.2014.pdf [dostęp: 20.12.2016].
- Stowarzyszeniowo-obywatelski kapitał społeczny. Komunikat z badań*, CBOS, Warszawa 2008.
- Szafraniec K., Boni M., *Młodzi 2011*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2011.
- Śliwerski B., *Pedagogika dziecka. Studium pąjdocentryzmu*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2007.
- Śliwerski B., *Prawa dziecka w polskim systemie oświaty. Perspektywa pedagogiczna*, [w:] *Prawa dziecka. Konteksty prawne i pedagogiczne*, red. M. Andrzejewski, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2012.
- Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym* (DzU 2018, poz. 994, 1000, 1349, 1432), ze strony internetowej <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900160095/U/D19900095Lj.df> [dostęp: 10.09.2018].